

01.12.2020

Семінар: «Правова охорона Конституції України»

Контрольні запитання

1. Поняття «охорона та захист Конституції України».
2. Форми захисту Конституції України.
3. Люстраційні заходи як форма захисту конституційних цінностей.
4. Заборона політичних партій як форма захисту Конституції: правова природа та порядок застосування.
5. Конституційно-правові підстави обмеження реалізації прав людини в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Задача 1. Додатковим елементом «войовничого» характеру східноєвропейських демократій є інститут люстрацій і пов'язані з ним обмеження в політичних правах громадян, дотичних тією чи іншою мірою до попереднього режиму (див. Європейський суд з прав людини, справа «Жданок проти Латвії»).

В Україні це питання є досить актуальним після прийняття Закону від 16 вересня 2014 р. № 1682-VII «Про очищення влади». З цього приводу Венеційська комісія зазначила, що люстрація цілком вписується в концепцію «войовничої» демократії. Зокрема, у проміжному висновку № 788/2014 щодо Закону України «Про очищення влади» (закон про люстрацію), прийнятому Венеційською комісією на її 101-му Пленарному засіданні 12–13 грудня 2014 р., у п.35 сказано: «Цілком можливо, що демократії інколи доводиться захищати себе (концепція «*streitbare / wehrhafte Demokratie*»), як було визнано ЄСПЛ». Таким чином, концепція «войовничої» демократії передбачає можливість здійснення певних превентивно-репресивних заходів з метою захисту конституційних цінностей.

Як співвідноситься концепція захисту Конституції з обмеженням прав людини (інститут люстрації, заборона політичних партій, введення режиму антитерористичної операції тощо, безпосередньо пов'язані з обмеженням прав і свобод людини)? Чому деякі обмеження прав людини є формами захисту Конституції, а інші – такими формами не визнаються?

Задача 2. Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Київ від 31 липня 2015 р. було відкрито провадження в адміністративній справі № 826/15408/15 про припинення діяльності Комуністичної партії України на підставі Закону України від 9 квітня 2015 р. № 317-VIII «Про засудження

комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». 16 грудня 2015 р. позов був задоволений, а діяльність Комуністичної партії України припинена (постанова № 826/15408/15).

Чи є припинення діяльності політичної партії формою захисту Конституції? Наведіть приклади аналогічних заходів в інших країнах світу. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини у справі «Партія Свободи і демократії (ÖZDEP) проти Туреччини» та «Об'єднана Комуністична партія Туреччини та інші проти Туреччини». Дайте юридичну оцінку ухвали Окружного адміністративного суду м. Київ. Визначте підстави та процедуру припинення діяльності політичної партії в Україні (докладно, крок за кроком).

Задача 3. Міністерство юстиції України 9 квітня 2014 р. звернулось до Окружного адміністративного суду м. Київ з позовом до політичних партій «Руська єдність» та «Руський блок» (про заборону діяльності політичних партій). Суд 30 квітня 2014 р. повністю задовольнив позов міністерства і заборонив діяльність політичної партії «Руська єдність», а 13 травня цього ж року суд повністю задовольнив позов і заборонив діяльність політичної партії «Руський блок».

Київський апеляційний адміністративний суд відхилив доводи апеляційної скарги, підтвердивши таким чином рішення Окружного адміністративного суду Києва від 13 травня 2014 р. про заборону діяльності політичної партії, яким було заборонено партію «Руський блок».

Яким чином суд вирішив колізію між нормою Закону України «Про політичні партії» і Кодексом адміністративного судочинства України в частині підсудності спорів про заборону партій? Проаналізуйте рішення Конституційного Суду України від 12 червня 2007 р. № 2-рп/2007 (справа про утворення політичних партій в Україні).

Які підстави і докази для заборони партій були прийняті судом? Чи є різниця у правових наслідках заборони політичної партії та припинення діяльності політичної партії?

Задача 4. В окремих думках суддів Конституційного Суду України до висновків щодо законопроектів про внесення змін до Конституції України, схвалених у 2015–2016 рр., акцентувалося на тому, що зміни до Конституції України пропонується вносити в умовах фактичного воєнного стану. Разом з тим Конституційний Суд надав позитивні висновки, посиляючись на те, що формально-юридично воєнний стан введений не був.

Проаналізуйте окремі думки суддів Конституційного Суду України стосовно згаданої проблеми.

Яке значення має заборона вносити зміни до Конституції України в умовах воєнного стану?

Задача 5. Колишній прокурор області оскаржив своє звільнення з лав органів прокуратури внаслідок люстрації до адміністративного суду. У своєму позові він, зокрема, зазначив, що перевірка, передбачена Законом України «Про

очищення влади», стосовно нього не проводилася, а тому його звільнення є незаконним. Окрім цього, він підкреслив, що є учасником АТО, а тому взагалі люстраційні заходи до нього не повинні застосовуватися.

Яке рішення повинен ухвалити суд? Якими є критерії здійснення люстраційних заходів в Україні? У чому полягають європейські стандарти обмеження люстраційних заходів?